

Mandelsteenstructur. Steenarten er meget mere krystallinisk end ved den regelrette Trap, og synes blot at være sammensat af kornet krystallinisk Feldspath og Titanjernsteen, hvoraf den sidste alligevel udgjör ikkun en meget ubetydelig Deel i Massen.

Philosophisk Classe.

Conferentsraad og Ridder *Schlegel* har i det forløbne Aar endvidere fortsat den Række af Afhandlinger, hvori han viser os hvorledes vore gamle Love have deres Udspring af Folkevillien, og have udviklet sig af Nationens Eiendommelighed. Den i Aar fremlagte Afhandling omfatter de endnu tilbagestaaende Dele af den ældre danske private Ret; nemlig *Söe- og Handelslove, Gildeskraaer, Gaardsretter, adskillige Foreningslove og Præjudicater.*

Særegne gamle danske Söretter haves ikke i Behold, undtagen hertil maatte henføres Jomsvikingerne Love, det berönte af *Vethemann* oprettede *Roeskildske Kaperselskabs Love* o. s. v. I de gamle Provinciallove findes ikkun faa Bestemmelser af dette Slags. I den schleswigske Stadret, og de senere Sönderjydske Kjöbstedsretter træffer man derimod adskillige hidhörende mærkelige Forskrifter. De andre danske Provindsers særskilte Kjöbstædlove ere langt fattigere i denne Materie. Naar man agter paa den danske Söhandels Udstrækning, som Hansestæderne ikke formaaede aldeles at undertrykke, maa man finde det rimeligt, at de Danske Söhandlende og Söfolk maa have fölt Trangen til en Lov liig den Norske *Farmanna - Lagh*, men som er bleven tabt for os ved Indförselen af den Wisbyske Söret. Denne berönte Sölov blev efterhaanden indfört i hele Norden, ligesom *Consolato del*

mare og den *Oleronske* Söret i det sydlige og vestlige Europa, og udviklede sig paa samme Maade som de övrige, ved en fri Forening mellem Kjöbmænd og Söfolk, ikke paa eengang men efterhaanden. Forfatteren gör det sandsynligt, at de Danske ligesaavel som Hansestæderne have havt Deel i denne Lovs Affatning, især efter at Handelsforbindelsen mellem Danmark og Gulland var bleven saa meget foröget, ved de Forrettigheder, Valdemar Atterdag tillagde Staden Visby i dens Handel paa Riget. Antagelsen af den Visbyske Söret synes at have været aldeles frivillig fra de Danske Handlendes Side, men tillige saa almindelig, at den bekjendte Bogtrykker v. *Gehmen* fandt sig ligesaavel forpligtet til at bekjendtgjøre ved Trykken denne Söret, som den Skaanske og og Sjellandske Lov, 1505, altsaa förend den tryktes paa noget andet Sted, hverken i Original eller i Oversættelse. Kong *Frederik den andens* Söret, der er Kilden til fjerde Bog i *Christian den femtes Lov*, er deels grundet i den Visbyske, deels af nye forfattet "efter mange Danske og andre Söstæders Raad" og bærer derfor en Foreningslovs Præg.

Gildeskraaerne höre til de vigtigste Danske Foreningslove (leges pactitiæ) der i Almindelighed forfattedes af Oldermænd og Stolbrödrene, med alle Gildebrödres Samtykke, senere i Forening med disses Repræsentanter. De nedskreves tidligt, hvoraf Navnet Skraa. Da disse Gildeslove sigtede til at unddrage Gildesbrödrene fra den almindelige Jurisdiction, indeholdt en særegen Criminalret, og indgreb i alle Livets Forhold, saa er Kundskåben om dem meget vigtig i Henseende til den daværende Ret, især da Gilderne neppe i noget Land vare saa udbredte som i Danmark; vi bör derfor i Lovhistorien betragte dem i Sammenhæng med de andre Retsnormer, og ikke følge *Köfod Ancher*, naar han be-

tragter dem som et isoleret Factum. Da den Selvraadighed Gilderne fremmede, og de Hindringer de lagde for Retspleien bleve iöiefaldende, fandt man det dog voveligt, ligefrem at afskaffe dem. Man indskrænkede sig til at forbyde nye Gilders Oprettelse, og til at sætte de bestaaende under Övrighedens Tilsyn. Reformationen gav Anledning til at de verdslige Gilder efterhaanden gik ind, undtagen i Skaane og paa Bornholm. De geistlige, eller saakaldte *Calander* vedvarede indtil Kong *Christian den fjerdes* Regjering, da de ved Lovbud bleve ophævede.

Gaardsretterne have, lige fra den ældste vi kjende, Vitherlagsretten, havt en Gildeskraas Form; saa at Kongen ansaaes for Hovedmanden for Gildet eller Selskabet, og Hirdmændene eller Vitherlagsmændene som Gildesbrödre. Et lignende Forhold fandt Sted paa Bispernes og Landets Ypperstes Gaarde, hvor derfor ogsaa Vitherlagsretten brugdes under Valdemarerne. Men efter Ridderlivets fuldere Uddannelse og Krigsvæsenets Forandring, befandtes hiin Lov utilstrækkelig; der dannede sig da efterhaanden en Samling af Vedtægter, som först under *Erik af Pommern* 1403 erholdt Sanction, ved dennes Gaardsret. At samme ikke er af svensk Herkomst synes Kofod Ancher tilstrækkeligen at have godtgjort. Efter denne Lovs Indgang, skulde den gjelde paa Kongens Gaarde, og dernæst paa Bispernes, Rigsraadernes og Kongens Hövedsmænds Gaarde. Samme Ret tiltog ogsaa Adelen sig, hvilket dog först hjemledes ved Kong *Frederik den andens* Gaardsret 1562, der er grundet paa Kong *Eriks*. Denne Classe af Retsnormer bör derfor, med Hensyn paa Oprindelsen ligeledes henføres til Foreningslove.

Foruden alt dette gaves der i Danmark en stor Deel andre Foreninger oprettede af enkelte Corporationer og enkelte Stænder

enten i hele Riget, i en enkelt Provinds eller i et vist Distrikt. Saadanne Foreninger, der endog ofte fastsatte betydelige Straffe for deres Buds Tilsidesættelse, forbandt vel nærmest dem der indgik dem, men havde dog ikke sjældent en vis Virkning med Hensyn paa andre, hvorfor de ogsaa undertiden formeligt auctoriseredes af vore Konger; saaledes erholdt alle skaanske Kjøbstæder af *Kong Hans* Ret til, ved Deputerede at holde aarlige Möder, for at raadslaae om fælleds Vel. Men Regjeringens Tilladelse agtedes dog ikke aldeles fornöden til lignende Sammenkomster og Foreninger. Som Exempel herpaa tjener de saakaldte Laalands Vilkaar, oprettede Aar 1446 af Biskop *Heneke* i Fyen og Adelen i Laaland, sigtende til at styrke Retten i Gjeldssager, at forebygge Misbrug af Jagten, og at regulere Adskilligt Landvæsen og Bönder vedkommende. Uagtet de deri fastsatte haarde Straffe for Overtrædelse, vides dog ikke Regjeringens Stadfæstelse derpaa enten at være forlangt eller given. Ikke desto mindre ere disse Vedtægter Kilden til adskillige Bestemmelser i *Kong Christian den tredies* Koldinghusiske Reces, der atter ere optagne i vor danske Lovbog.

Retternes Domme, især Landstingenes, senere tillige Herredagenes, have ligeledes indtil Enevoldens Indførelse været en Hovedkilde til Retsforskrifter hos os. Derfor finder man mærkelige Domme omhyggeligt anførte i Biskop *Knuds* Glosser, og adskillige af *Thor Degns* Artikler grunde sig uden Tvivl herpaa. Paa en under *Kong Christopher* af Bayern i Ribe 1443 afsagt Landstingsdom grunder sig den danske Landmands Forpligtelse at betale fuld Tiende, istedet for at han för, efter gammel Vedtægt, ikkun svarede en Femtendedeel. Til Landstingene henvendte sig ogsaa Kongerne, for i tvivlsom Tilfælde at vorde un-

derrettede om den gjeldende Rettsædvane. Den herpaa afgivne Betænkning, der pleiede at grunde sig paa et Tingsvidne af Jurisdictionens anseelige Mænd, kaldtes ogsaa en Landstingsdom. En saadan er den mærkelige af 1428, fra Sjellandsfars Landsting, om Straf for dem, der sidde hjemme, naar Vidiebrand, i Anledning af fiendtlig Overfald, gaaer, hvilken *Christian den anden* 1517 lod læse ved Tingstæderne i Anledning af den forestaaende Krig med Sverrig. Adskillige af de gamle Domme ere Kilder til Bestemmelser i Kong *Christian den femtes* danske Lov.

Forfatteren har saaledes gennemgaaet alle Bestanddelene af den gamle danske private Ret, og viist at den for det meste heelt igjennem grunder sig paa Folkets Selvlovgivning, der udtalte sig i Retsmaximer, Vedtægter, Foreninger, Domme, m. m., som senere tildeels bleve samlede i saakaldte Lovbøger, rigtigere Retsbøger. Forf. forbeholder sig, ved en anden Leilighed at føre et lignende Beviis med Hensyn til den gamle danske offentlige Ret. Han slutter med den Betragtning, at den danske Lovbog, som bygget paa de ældre Forskrifter, indeholder forholdsviis ikkun faa nye Bestemmelser, saa at vi endnu stedse nyde Frugterne af Forfædrenes Erfaring og Visdom. Vort Folk har da den sieldne Lykke, at de gjeldende Retsforskrifter i en naturlig Følge ere fremkomne af de allerældste, der tabe sig i et os uigjennemtrængeligt Mørke. Vore Love indeholde derfor ikke, som saa mange andre Landes, en sønderlig Blanding af Fremmet og Folkeegent, paa hilket Kunsten spilder sin Kraft, naar den forsøger deri at finde Enhed og Harmonie. Ligesom vore Love skyldte Folkets Selvegenhed deres Tilværelse, saa have de og paa den anden Side, næst efter Sproget, været det kraftigste Middel til at vedligeholde en uforvansket; og Følelsen af disse Loves inderlige Sam-

menhæng med Folkets Eiendommelighed har bevaret os for den Syge at gjøre store Omveltninger i Lovgivningen, og ført os til at lade os nøie med de sparsomme Forandringer, hvortil Retfærdighed eller Almeenvel syntes at opfordre.

Historisk Classe.

Hs. Hv. Biskop *Münter*, Storkors af Dannebrogen, har forelagt Selskabet en Afhandling om Reliquier i Hedenskabet, i hvilken han har samlet de hos Græske og Romerske Forfattere forekommende Efterretninger om saadanne Guder og Heroer tilhørende Levninger, som i visse Maader kunne henregnes til Reliquiernes Classe. Efter en forudsendt Indledning ordnede ham dem i følgende Classer: 1) Guders og Heroers Grave 2) Heroers jordiske Levninger 3) Guders og Heroers Vaaben og andre dem vedkommende Ting 4) Hellige Træer i Forbindelse med Guder og Heroer 5) Mythiske Dyr. Disse Efterretninger bestaae af lutter korte Notitser, og tilstede derfor intet Udtog.

Samme har ligeledes forelagt Selskabet en nyligen i Carthago funden punisk Gravskrift, hvoraf Hr. Generalconsul *Falbe* i Tunis havde meddeelt ham Tegning. De puniske Bogstaver, som for det meste ere meget tydelige, give følgende Text: *Sepulcrum Bathbæ, filix Chamlothi, filii Abdeschmun, filii Eschmunjetten, filii Barjahreb.* Han tilføiede enkelte Sprog- og Navneoplysninger, som kunne forbigaaes, da Indskriften og dens Forklaring allerede er trykt, i det i næste Maaned udkommende Bind af Selskabets Skrifter. Den berømte Professor *Hamaker* i Leiden har faaet en lignende Tegning af Stenen, hvori der dog skal forekomme nogle Forskjelligheder, som hist og her give Anledning